

Ağdam şehri (işgalden sonra)

KARABAĞ'I İLHAK ETME POLİTİKASI ÜZERİNE BAZI NOTLAR

Dr. Memmed CAFERLİ
Tarih Bilimci

*Ağdam şehri camisi
(işgalden sonra)*

yaptığı terör ve katliamına maruz kaldı. SSCB dağılma eşiğine geldiğinde Ermenistan durumdan istifade ederek Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 20%'sini işgal etti (bu işgal BMT ve dünya kamuoyunca kabul edildi), işgalin sonucunda on binlerce Azerbaycanlı öldürüldü, bir milyondan fazla insan göçmen ve mülteci durumuna düştü. 1994 yılında iki taraf arasında imzalanan ateşkes sonrasında ise Ermenistan saldırgan politikalarını uygulamada farklı yöntemler kullanmaktadır.

Ermenistan'ın saldırgan politikasının günümüzdeki şekli ise halkımıza ait olan manevi kültürel değerlerin yok edilmesi, çevresel terör ve işgal edilmiş bölgelerin ilhak etme sürecini pekiştirmek için yasadışı yerleşim şeklinde görülmektedir.

İşbu makalenin esas amacı da yurıdındaki konuyu aydınlatmak ve Ermenistan'ın Azerbaycan halkına karşı yaptığı saldırgan siyasete göz atmaktan ibarettir.

Ermenistan'ın yapısal kültürleri yok etme politikası ve işgal edilmiş bölgenin tarihi, kültür ve milli yönden Ermenilere ait olduğu hakkındaki masalsı bilgileri esaslandırmaya yönelik çalışmaları açıkça uluslar arası hukukun norm ve maddelerini ihlal etmekten ibarettir.

Belirtmek gerekir ki, geçen yüzyılın

“...MADDİ AÇIDAN GENİŞ İMKÂNLA RA SAHİP VE İYİ ORGANİZE OLMUŞ ERMENİ LOBİLERİ VE ERMENİ DİASPORASI ÜLKEMİZ ALEYHİNDE KAMPANYA YÜRÜTMEKTEDİR. ERMENİSTAN'IN VE ERMENİ LOBİSİNİN, AYRICA GELİŞMİŞ ÜLKELERDEKİ İKİYÜZLÜ POLİTİKACILARIN DESTEKLEDİĞİ TEMELSİZ İDDİALARA KARŞI BİZİM TARİHİ GERÇEĞİ ÖNLERİNE KOYARAK KARŞI ÇIKMAMIZ GEREKİR. ÇÜNKÜ ADALET BİZDEN YANA...”

İLHAM ALİYEV
AZERBAJCAN CUMHURBAŞKANI

Ermeni ırkçıların Azerbaycan ve Türklere karşı saldırgan politikaları tarih boyunca – bölgelerin işgal edilmesi, katliam, etnik temizleme ve ülkeden kovma, kültür ve manevi değerler üzerinde hak iddia etme, tarihin sansürlenmesi gibi çeşitli formasyonlarda görülmektedir. Bu saldırgan politikanın bir etabı da XX. yüzyılın 80'li yılının ikinci yarısının başlarında Azerbaycan'da saldırgan ayrılıkçı ve yayılma politikası oldu ve Azerbaycan'a askeri müdahale yaptı.

XX. yüzyılın başlarında ve sonraki on yıllarda Azerbaycan bölgesi birkaç defa Ermenilerin saldırgan bir şekilde

başlarında kültürel değerleri korumaya ilgili uluslar arası hukuk normlarının belirlenme süreci başlamış ve 1899 ve 1907 Gaga konvansiyonu, 1935 Washington paktı gibi uluslar arası nitelik taşıyan normlar sürekli geliştirildi ve hatta ikinci dünya savaşından sonra da gelişmeye devam etti. Bu gelişme aşamasında ülkeler arası çatışma anında kültürel değerleri koruma ile ilgili konvansiyon (Gaga 1945), kültürel değerlerin yasadışı getirilmesi, götürülmesi ve verilmesinin yasaklanması (Paris 1970), Dünya ve doğa mirasını koruma konvansiyonu (Paris 1971) vs. gibi devletlerin kültürel değerleri korunmasıyla ilgili uluslar arası normları belirleyen belgeler konumuzla ilgilidir.

Yukarıdaki uluslar arası hukuk normları çerçevesinde bakılırsa Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarındaki kültürel ve tarihi değerleri yok etme veya kendine ait olduğunu iddia etme girişimleri uluslar arası hu-

kuk normlarını çiğnemektedir.

1945 tarihli Gaga konvansiyonunda belirtilen normlar Ermeni-Azeri çatışmasında Azerbaycan'a ait olan kültürel-tarihi mirasın Ermenistan tarafından talan edilmesiyle birebir bağlıdır. Çünkü bu konvansiyon sadece çatışma anındaki ihlallere karşı uygulanır. İki taraf arasında 1994 yılında ateşkes ilan edilmesine rağmen Azerbaycan-Ermenistan arasındaki çatışma devam ettiğinden, Ermenistan tarafı 1994 sonrasında da yaptıkları için 1945 konvansiyon normları çerçevesinde sorumluluk taşımaktadır. Çünkü konvansiyon maddelerine göre her ülke kendi ve komşu ülkelere ait her türlü kültürel değerlere saygı duymaya, kültürel değerlere karşı her türlü yıkım ve tahribatı önlemeye, kültürel değerlerin çalınması, talan edilmesi yada yasadışı yollarla ilhak etmesini yasaklaması, uyarı yapması ve önlem alması konusunda tam olarak zorunluluk taşır.

1972 tarihli Paris Konvansiyonunda belirtildiğine göre "Her türlü kültürel değer in veya doğal çevrenin yapısı tahrip edilirse ya da yok edilirse dünya halklarına ait olan servetin yok edilmesine sebep olur". Bu yüzden **işgal edilen Azerbaycan topraklarındaki kültürel değerlere ve doğal çevreye karşı yapılan politika, sadece Azerbaycan halkına karşı değil tüm dünya halkına karşı işlenmiş bir suç niteliğinde değerlendirilmelidir**. Bu vesileyle bir kere daha Azerbaycan halkına ait kültürel- tarihi değerlerine karşı Ermenistan'ın yaptıklarına dikkatleri çekmek istiyoruz.

Ermenistan tarafı aslında Azerbaycan ve Azerbaycan halkının tarihine ait olan Kafkas Albanyası'nın kültürel yapılarına son derece önem vermektedir. Ermenistan bu anlamda Kalbaccar'daki Hotavank manastırı (VI-XII. yy), Laçın'deki 10'dan fazla mabedi (V-XII. yy), Ağdam ilçesine bağlı Kengerli köyündeki kilise gibi tarihi değerleri kendi tarihine ait olduğunu iddia ederek özümsemeye çalışmaktadır.

Azerbaycan'ın işgal edilmiş top-

raklarında bulunan Albanya devletine ait tarihi eserlerde yer alan haç ve motifler üzerindeki yazılar, izahlar silinmekte ve yerine Ermenice olanları yerleştirilmektedir.

Hocavend ilçesinde yer alan tarihi Alban mabedi "Amaras", Kalbaccar ilçesindeki "Gandzasar" mabedi, Ağdam ilçesindeki "Arzu hatun" mabedi, Laçın ilçesindeki "Agoglan" mabetleri işgalciler tarafından "tadilat"ı yapılmış ve mabetler Ermenileştirilmiştir, ayrıca bölgedeki camiler ise depo olarak kullanılmaktadır.

Maalesef dünya mirası niteliğindeki bu tarihi eserlere karşı yapılan agresif girişimler dünya kamuoyunun tepkisini çekmiyor. Yapay yollarla bu şekilde "kendi tarihi ve kültürünü" oluşturma hareketlerine karşı tedbir alınmaması ve asılsız tarihi iddialarla başkalarının topraklarını işgal etme girişimi (XX. yüzyılda bu tarz politikalar sonucu Azerbaycan devleti topraklarının yüzde 20'sini kaybetti) cezasız bırakılmaktadır, ayrıca cezasız bırakılması da failini daha da cüretkar yapmaktadır. Bu cüretkarlığın bariz

Şuşa şəhri (işgaldən sonra)

nemlerine ait eşya ve eserlerin yurtdışına çıkartılmasıdır. Bu tarihi değerler Avrupa'ya götürülmekte ve "Ermeni kültürünün örnekleri" olarak lanse edilmektedir. İşgal edilmiş topraklarda büyük kültürel-tarihi değer taşıyan tarihi müzeler ve içindeki eserler, ayrıca birkaç nadir eşya yok edildi veya yeni "Ermeni Kültürü Müzesi"nde yer almaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti Kültür Bakanlığının müzedeki eserlerin envanter belgeleri mevcuttur.

Ermeni işgalciliğinin diğer ağır bir zararı ise **Azerbaycan'ın işgal edilmiş topraklarındaki doğal kaynakların yasadışı kullanılması ve talan edilmesidir.** İşgal edilmiş bölgenin iki büyük altın madeni olan Kalbacar ilçesindeki Zod ve Zangilan'daki Venjali altın madenleri 1993 yılındaki işgalden sonra Ermeniler tarafından yabancı ortaklığı ile kullanılmaktadır. Bu kaynaklar Ermeni politikacılara ekonomik açıdan ek kaynak görevini yapmaktadır. İşgal edilmiş yerlerdeki diğer yatırım faaliyetleri ise tarım, mineral hammaddelerin ve diğer doğal kaynakların işle-

Şuşa şəhri (işgaldən sonra)

örneği ise yurtdışındaki Ermeni gruplarının günümüzde Azerbaycan'a ait olan ve Azerbaycan'a ait olduğu konusunda kimsenin şüphe bile etmediği Nahçıvan üzerine hak iddia eden girişimleridir.

Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarında yaptığı diğer bir politika ise, tarihi coğrafik adların Ermenice adlandırılmasıdır. Azerbaycan topraklarının işgal edilen Laçın, Gubadlı, Zangilan kentleri Kaşatag, Sanaşar, Kovkasan olarak değiştirildi. Bu değişiklikler ilhak etme yolunda yapılan

diğer yöntemlerdir. Sonra bu isim değişiklikleri Ermeni "bilim adamları" tarafından kabul edilir ve tarihi sonuçlar çıkartılması yolunda kullanılır. Yerleşim yerlerinin ve diğer coğrafik yapıların adlarının değiştirilmesi Ermenilerin eline bir diğer yayılma girişimi için "koz" vermektedir. Ermeniler bu yöntemi birkaç yüzyıldır kullanıyorlar.

Ermenilerin bölgedeki kültürel-tarihi eserlere karşı yaptığı tahribatın diğer bir örneği ise **Azerbaycan'ın işgal edilmiş topraklarındaki Azerbaycan halkı tarihinin çeşitli dö-**

tilmesi, eczacılık ve inşaat malzemele-
rinin üretilmesi gibilerden ibarettir.

Azerbaycan'ın işgal edilmiş bu topraklarındaki doğal kaynakların özellikle ormanların, bahçelerin ve ürün alanlarının yok edilmesi, bölgede geri dönülmez biçimde flora ve faunanın yok olmasına sebep olur. **Bu bölgede yer alan Zangilan ilçesindeki Avrupa'nın en büyük ve dünyanın ikinci büyük çınar ormanının, Laçın ve Kalbacar bölgesinde bulunan nadir ağaç türlerinin, ayrıca mobilya üretiminde ahşapları kullanılan meyve ve üzüm bahçelerinin yok edilmesi** Azerbaycan doğasının yok edilmesi demektir. Bu tür girişimler ve sistematik olarak bölgedeki doğaya verilen zararlar bölgenin ekolojik sistemini felaket sınırına getirmiş durumdadır.

Azerbaycan halkına ait doğal kaynakların, maddi ve manevi değerlerin Ermeniler tarafından talan edilmesi ve kendine mal etmesi

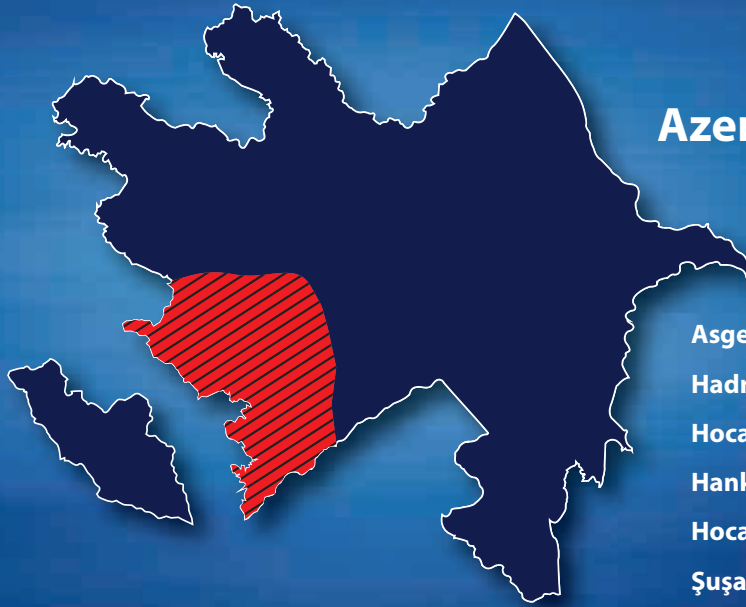
sonrasında işbu bölgeye Ermenilerin yerleştirme kampanyası gelmektedir. Bilindiği gibi ekonomik teşvik yasadışı göçü teşvik eder. Eğer ekonomik çıkar sağlanmazsa halkın buraya çekilmesi geçici olur ve planlanan sonuç elde edilmez. Özellikle **işgal edilmiş topraklara başarılı bir şekilde halkın yerleştirilmesi Karabağ'ı ilhak etme sürecinde önemli yer tutar** (bu durumu Ermenistan yetkililerinin o ve bu formlarla açıkladıkları talepler ile onaylanmaktadır). Ermenistan bu bölgeyi işgal ettikten sonra göç eden Azerbaycanlıların bir daha dönmemesi ve bölgenin asli unsurları olduğu ile ilgili tüm delilleri yok etmek için çok yönlü sıkı bir politika izlemektedir. Ermenilerin işgal edilen topraklara yerleştirilmesi yukarıda sayılan amaçların en önemli araçlarından birisidir.

Tüm Sovyetler Birliği'nde 1989 yılında yapılan nüfus sayımı verilerine

göre Dağlık Karabağ bölgesinde çatışma öncesi toplam Ermeni sayısı 145 500'ü oluşturmaktadır. Çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgilere göre Ermenistan tarafı çeşitli yöntemleri kullanarak bölge nüfusunun sayısını 2010 yılında 300 bine çıkartmayı planlıyor. Göç edecek nüfusun çoğu Ermenistan'dan olup yurtdışındaki Ermenileri de bölgeye çekme yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Ermenistan tarafının işgal ettiği Azerbaycan topraklarındaki aniden ortaya çıkan bu işgalcilerin "ganimet elde etme" psikolojisine dayalı bir iş olmadığı görülür. Bu durum iyice düşünülmüş, organize edilmiş ve belli amaçlar doğrultusunda hesap yapılmış projenin sonucudur. Ermenistan, Azerilerin tarihi izlerini bölgeden silme yoluyla ve işgal edilmiş yerleri tamamıyla Ermenileştirerek esas amacına yani Karabağ'ın tamamen ilhak edilmesine doğru çabalamaktadır. 🌱

KARABAĞ'SIZ AZERBAJYCAN YOK!

Ermenistan tarafından

Azerbaycan'ın işgal edilmiş illerinin isimleri ve işgal tarihleri

Asgeran – 1991

Hadrut – 1991

Hocavend – 1991

Hankendi – 1991

Hocalı – 26.02.1992

Şuşa – 08.05.1992

Laçın – 18.05.1992

Ağdere – 07.07.1993

Ağdam – 23.07.1993

Kelbecer – 02.04.1993

Fuzuli – 23.08.1993

Cabrail – 23.08.1993

Kubadlı – 31.08.1993

Zengilan – 29.10.1993